

Izhaja
1. in 15. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:
redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezija: Mrtvi vojak. — Odlomki iz ženskega dnevnika. — Idealist. — Zagorski zvonovi. — O Stanku Vrazu. — Zvezde repatice. — Spomini na Benetke. — Listnica. —

Mrtvi vojak.

Poleg Seidl-a Lukavečki.

Na daljnem, tujem polji,
Tam mrtev leži vojak,
Neznan, nešet i pozabljen,
Če prav je bil hraber junak.

Za marsikaterim mrtvim
Prašali, plakali so,
Za mrtvim pa vojnikom
Ne praša, ne plaka nikdó.

V stremenih mimo njega
Premnogo vojvodov gre,
Nobeden se ne domisli,
Da križca on vreden je.

Na daljnem domu njegovem
Pa otec za mizo sedi,
Poln slutnje plaho vzdihne:
„Gotovo on mrtev leži!“

I poleg mati vzdihuje:
„Pomagaj dobron bog!
Gorjé nam: ob enajstih
Na uri iztekél je krog.“

I tjekaj v nočno tmíno
Brezupno deklica zrè:
„In če je umrl, poginil,
On v srcu mojem ne mrè!“

Pošiljajo vseh očesa
Tak vroče, kó zna srcé,
Za ubozega svojca k nebesom
Pregrenke, britke solzé.

Nebó pa solze povija
V oblačič rahlo nabrán,
In urno je nese po zraci
Na daljno, tujo plan,

I solze iz neder oblaka
Na mrtveca glavo rosí,
Da neoplakan na daljnih,
Na tujih tleh ne leži.

Odlomki iz ženskega dnevnika.

P. D. - Pajkova.

(Dalje.)

Kakó brzo mi zdaj dan za dnevom, teden za tednom mine. Kakó mi meseci skoraj nezavedno v večnost izgibljejo. Dnevi so mi nekđaj bili tedni, tedni leta, a zdaj? — Ne vem, kako in kedaj je uže pol leta preteklo, kar njega poznam, sebe pa vedno menj poznavam in razumevam. Kako čudno se je moja notranjost v tem kratko-dolgem času spremenila. Kolikim izkušnjam sem bila podvržena, duševnih bojov koliko prestala. Koliko strastij je v tem času moja duša okusila, strastij dobrega in slabega, ljubezni in črta, mira in nepokoja. Koliko sklepov sem na skrivnem sklenila, a mej tem da sem nekoje teh z železno voljo izvršila, omagovale so mi moči, trepetali so mi živeci, drhtalo mi srce, ko sem hotela ostale sklepe izpolnjevati. In moja energija, preje takó stalna, takó ognjevita pri mnogih slučajih in prizorih mojega življenja, slabí se mi zdaj in gine kakor pomladanski sneg, pred enim samim mojim srčnim vzdihom. O srce človeško, srce človeško, kako si zmagovito! — Koliko solzic vsak dan na skrivnem prelivam, solzic tako grenko-sladkih, tako pomenljivih. Toda ena solza kaj je to? — V fizičnem oziru nič, ali v moralnem oziru je ona nasledek boja, koji bojujemo z bolestjo ali z radostjo. Solza je ona hladna rosa, koja pada na naša vroča srca, da ugasi nekoliko žareči ogenj, koji je žgé. Ena solzna kapljica sreću dá več tešila, nego svitli žarek upanja; zató gorje človeku, kojemu je za vselej usahnila ta blagodejna rosica. — O Česlav, čemu me mučiš s svojim nestanovitnim dejanjem? Ako si mi res udan, zakaj se ogiblješ potov, po kojih si se nekđaj sprehajal, vedé, da tudi jaz prehajam po njih? — Ako pa sem jaz tuja tvojemu sreću, zakaj, kadar se nehoté vjemajo najini pogled, me s svojimi tako milo pogleduješ? — In ko me pozdravljaš, ter se siliš, da bi glas tvojih besed enako resno donel, kakor se ti resno drži obraz, zakaj se on tebi takó tresé, da z besedami dalje ne moreš? —

O Česlav, kakó nestrpljiv je dvom, s kojim me mučiš. Koliko strupa mi z njim v žile ulivaš. Najveća blagost in radost me navdajete, kadar me mami sladka nada, da mi ti z enako mero povračaš čuvstvo, koje jaz za-té takó iskreno gojim. In nasprotno svitli dan spreminja se mi v temno noć, ter mi rodi otožnost, kadar me strese strašna misel, da si ti do mene hladno-krven. O Česlav, imej za-me sočutja, ne odreci mi ga! Ko bi ti vedel, kakó malo so me do zdaj ljudje ljubili, in kakó jaz baš zavoljo tega hrepenim po tem čuvstvu. Ko bi mogel pogledati v globino mojega srca, videl bi, kakó v njem mrgolé najblaža čuvstva ljubezni, koja le za-te, Česlav, tlé, čakaje da jih dih tvoje ljubezni izvabi na dan.

Ako negotovi čüt, koji za-te gojim, ima uže zdaj tako moć, da mi kamenjčke, po kojih hodi tvoja noga, spreménja v cvetlice, da nebó, koje se visoko nad teboj razprostira, tudi kadar je temno, vidim jasno, da se mi zrak, ki krog tebe veje, napolnjuje z dišečo vonjavo, da se povsod okoli tebe razprostirata le mir in poezija, v kakošna nebesa bi se nama svet spremenil, ako bi najini srei se soglašali? — Česlav, ti si popolni lastnik mojega srca! Zastonj dajem si vprašanje, kakó ti je ono prišlo v oblast. Odgovora ne vem. To pać čütim, da me nerazrušljiva vez veže na tebe, kojega sem nekđaj zasmehovala. Mila ti osoda! Predno si se morebiti nadejal, položila ti je

ona v roko orožje, da se mi zamoreš s trdosrčnostjo maščevati. Maščuj se, ako ti sreč to dopusti. Moja usta ne bodo nikdar proklinala roke, koja bi mi poslala puščico zaničevanja v srce. Sej ona roka bode tvoja, Česlav. In jaz tudi, jaz tudi sem nedavno prodrila eno srce, ter sem neusmiljeno zavrnila skesanega mladenča, kojega poboljšanje je bilo odvisno od moje ljubezni. Kod jadra on zdaj po morju, vedi si je Bog! Takoj ono jutro po najinem snidenju zapustil je naše mesto, da nisem več čula o njem. —

Tako se suče svet. Človek je človeku rojen v nesrečo, in mi sami si križe na ramena polagamo, ne osoda, koja navadno dolžimo za vsakoršno nevezgodo in nepriliko.

Ako pa je tako, kakor v resnici je, ali je pametno, da rod človeški sledi za rodom, da človeštvo sploh obstoji? — Naj bi ono z menoj vred na veke izginilo! Z njim bi izginile iz sveta bolečine, z njim bi se posušilo morje bridkih solz in mir bi se razprostrl na zemljo. —

Nov glas se je zadnji čas v meni oglasil, glas ki mi očituje moje obnašanje zadnjega časa. Ta glas je izraz mojega ženskega ponosa. Resnico rekoč, sama priznavam, da se njemu preveč ponižujem, in da se mojemu spolu ne pristoji usiljevati malo znanemu človeku najplemenitejše blago ženstva, srce! Vsak dan bolj se osvedočujem resnice davnega v meni suma, da on nikakor ne čuti za mene tega, kar jaz reva za-nj. Morebiti, da vsi oni znaki, koje zapazujem v njegovem obrazu, koje sem smatrala za priče ljubezni, prihajajo le od tega, ker je mladeneč bojzljiv in ga moje prijazno opazovanje spravlja v zadrege. Ko bi temu tako ne bilo, zakaj bi se me on povsod izogibal, zakaj bi postajal tako zmeden, kadar se slučajno srečujeva?

S početka, kadar srce začina stoprv slutiti, da je več nego prijateljstvo, kar je tako neprestano vleče k drugemu človeku, očaruje, razveseljuje srce ona boječnost, ona sramežljivost, ona zmedenost, s kojoj se mu prebližuje kakovo prijetno bitje. Kajti one lastnosti so svedokinje gotovega nagnenja. Ali pozneje, kadar je srce sladko ranjeno po prej neznanem čutu, in kadar postaja uže nemirno zbog čudnih sprememb, koje se v njem vrše, išče po-koja v samej zavesti zagotovljenega mu sočutja; takrat pa postaja takoršno obnašanje najhuje mučenje. In takemu nestrpljivemu mučeništvu sem jaz zdaj podvržena. — Oj nebo, zakaj dovoljuješ, da blaženo zrakovje tvojih prostorov diše s svetim čutom ljubezni tudi po tej grešnej zemskej pustoti? — In zakaj, potem ko sem celih osemnajst let mirno, če tudi ne srečno živela ne imajoč najmanjšega pojma o tem čuvstvu, se je ono na enkrat v meni vnelo in to s takovim plamenom?

Od drevesa, koje vidimo v pomladi brez cveta, ne pričakujemo v jeseni sadu.

Otročja leta in en del — najrahlejši del — moje mladosti so mi prešla brez cvetja, brez zefirovega diha ljubezni; kaj je meni tedaj več trebalo seznanjenj biti zdaj s tem nebeškim gostom tega čudovitega čuvstva, z gostom, ki se je najbrž zarotil, meni nikdar biti zvest, nego samó porogavati se?

Jaz sreče nisem nikdar pričakovala od sveta, dokler mi je bil ta mo-gočni čut še neznan. Moj duh se je malo kedaj zaglobil v opazovanje svet-nega veselja; više, in vedno više je on razpinal peróti, ter vsled teh nadzem-skih poletov popolnoma prezrl hrepenenje po zemskej sreči. A prišel je

mladenški obraz, z izrazom nedolžnosti in — bila sem premagana. Privzdignilo se je naenkrat pregrinjalo, koje mi je preje prepregalo oči, in pokazal se je meni preje prezreni svet ves drug: takó lep, takó prilizljiv, da sem menila, da živim v onem davno iskanem raj. Srce pak mi je zbog tega spoznanja postajalo vedno nemirneje, kajti želja za željo se je v njem neprestano porajala, želje, koje so mi ostale neizpolnjene. A moja zavest ne pripuša mi več, bloditi po ozkej stezi mej upom in obupom, kakor sem do slej. Prizadevati si hočem, da mi pamet zmaga mehkušnost srca. Ne bi li jaz, zavoljo svoje občutljivosti, še utegnila osmešena biti kedaj od moškega človeka? — Jako bridko bi mi to bilo. Takega ponižanja ne bi moglo prenašati moje srce, takega zaničevanja ne moj ponos.

Oh, da bi samo naklonjenost bila ono nagnenje, koje za njega čutim. Kako neizrečeno srečna bi zdaj bila. Pa morebiti je takó. — O ne ne, bojim se, da to je več nego sama naklonjenost; naklonjenost ne sega tako globoko s svojimi koreninami v srce. — Oh, da nimam pesniških darov, da bi si zdaj z njimi utešila nemir duše. Ondaj bi hotela pevati tako milo-obupno, tako navdušeno-nežno, takó sladko-tožno, da bi si srce izbavila tesnjajočih me čuvstev.

Ne vem, ali bi se jokala, ali pak smejala tej mojej čudnej želji. Toda z željami napajati si srce je takó tolažil in ob enem takó nedolžen pripomoček k razvedrenju duha, da se ga smem z mirno vestjo posluževati. Sej, da li gojimo ali ne gojimo želij, to je pač vse jedno. Kajti človek se menda uže narodi s svojo osodo, in nič mu nij prizanašano, a tudi nič pridejano k naprej mu namenjenej meri veselja ali pa trpljenja.

(Dalje pride.)

Idealist.

Životopisna samo-izpoved.

Spisal Vatroslav.

(Dalje.)

Na Reki, 30. oktobra.

Evo me, Božidar, zopet na morske obali! — Nehoté dospel sem po dvomesečnem blodjenju na breg Kvarnerski.

Kot brezvoljni avtomat zapustil sem bil izpražnjeno hišo pokojnega župnika in podal se brezciljno v širni svet, prepuščaje določenje smeri mojega pota slepemu slučaju.

Nekaj časa sem kot nezaveden hodil od sela do sela, od mesta do mesta, ne brigaje se, kam me vede pot, in takó sem nehoté prišel v mesto, kjer je bila zagledala luč svetá moja soproga Lucijeta. —

Med svojim blodjenjem bila mi je največa tolažnica vedno sveža priroda; v njej sem si barem nekoliko odpočil svoj utrujeni duh:

„Umorenu dušu kad istrudi
Prazna buka građanskog života,
Škrip radilá, majstorá rabota
Ta i vika svakakvijeh ljudi,
Na oddih nam pretieštenih¹⁾ grudi²⁾
Onda samo priroda — ljepota
Nakićena divnijeh krasotá
Čudesa nam svoja tajna nudi.“

¹⁾ pretesnjenih.

²⁾ prs.

Toda za skelečo, od osode mi vsekano rano tudi dobrotljiva mati priroda nij imela dovoljnega lečila. Dostikrat sem iskal v krilu tihe samote tolažila, ali baš ona mi je v časih še huje podnetila ogenj notranjega boja in mi pretresala slabotne živce! Goreči čutiljaji vreli so mi v razburkanih prsih, divje fantazije rojile so mi po možganih in kot nekakov nemirni črv, vzbudil se je v meni obup vsled grenkega čuta osamljenja.

Tu na Reki hočem zdaj ostati. Dalje tudi ne morem! Sam za-se hočem živeti, v lastno bitje ugreznen, ne brigaje se za vse, kar se bode krog mene vršilo, prepuščaje se ves trmoglavej volji osode. Pohajkoval bodem kar takó, nepoznan med neznanimi ljudmi. Morda se mi posreči, pomiriti vihar mojih čustev, in ko bi drugače ne bilo, menda tudi v objemu — hladnih valov Kvarnera. Toda osoda, ne jaz, naj odloči!

15. novembra.

Tiho in onakomerno poteka mi — tukaj na terišču otročjih igrač blage moje Lucijete — dan za dnem. Razburkano, besno peneče valovje mojih čustev se je vpokojilo in po njega mirnoglaskem površju ziblje se v slastnej malomarnosti lahko in breskrbno moje srce! Sladek, blažen mir ulegel se je na otožno, razvihrano mojo čud in blagodejno ravnotežje čustvovanja in mišljenja povrnolo se mi je zopet!

Prijatelj, kolika slast, bivati takó brez vsega namena, živeti brez skrbi, pohajkovati po tujem mestu, biti sam svoj, prost, neodvisen in lastnej volji prepuščen! Doslej se nisem še z nobenim človekom seznanil, ter z nikomer govoril, razve s postreščeki v hotélu, v kojem stanujem. Sploh se ne brigam za brezmiseljno gonjbo človeštva! Krog mene razlega se radosten vrisk in smeh veselih ljudij, a jaz se ne menim za nje niti mi je mar za njih družbo.

Božidar! ali s časoma se mi je vendar hrepenenje po blagotvornej družini drage moje tovaršice zopet vzbudilo. Pri vsakem koraku dozdeva se mi, da vidim sled njenega nekdanjega tukajšnjega bivanja! Kadar hodim po trgih in ulicah vidi se mi, da se mi iz kakega okna prijazna nasproti smehlja; kadar se sprehajam po peščenem morskem obrežju, domišljujem si jo kot nežno devojčico, kakó je ondi pisane školjke nabirala; in kadar se podam gori na Trsat, obrača se solzni moj pogled željno tija proti jugu in krčevito stegujem roke preko Hvara proti otoku Cresu, žalomilo pojoč:

„Žélel bi, da bil bi ptica,

Da zletél bi črez goré,

Da prinesla perotnica

Zdaj bi v tvoje me roké.

Pravil o nesreč bi pezi,

O ljubezni, ki gorí,

Spomnil Te o prejšnjeji zvezi,

Spomnil Te na prejšnje dni.“

In ko se mi kopno pristudi in se v lahnem čolničju na valovih zibljem, ulega se mi rahla otožnost na srce. Baš sinoči sem brodaril v pozno noč po loki. Molkla tihota ležala je na mirnih vodah in grozna tmina razgrebala se krog mene. Polastilo se me je neko hrepenenje po neznanej do zdaj sreči, da sem globoko vzdihol:

Zasijaj, oj sijaj mi zvezdica mila,
Razjasni temno mi otožnosti noč!
Da mine nezgode sovražna mi sila,
Da nova prešine življenja me moč!

Toda, Božidar, moj vzdih ostal je brez odmeva; izgubil se je v tišini
nočne temote!
(Konec pride.)

Zagorski zvonovi.

Obraz; spisal A. Koder.

Glasovi vbrani dijejo
Preblaženo oblast,
In živo v sree lijejo
Neznano gorsko slast.
Lermontov.

Kedo pa je tebe postavil samotna, zapuščena, na pol razrušena cerkvice, z nizkim, ponižnim zvonikom, s temnim, z mahom obraščenim zidovjem tam na strmi gori, vrtoglavi višini, kedo je obesil v te tako milo, tako nežno vbrane zvonove?

Da, storil nij tega oholi tujec, kruti sovražnik, ki je divjal stoletja z mečem in ognjem po zatrti naši domovini, postavili so te naši sivi junaški pradedje, neustrašljivi boritelji za svoj dom, za svobodo, za te, zelena domača gora, in obesili v te, samotna cerkvice lepo vbrane zvonove.

In to ste vi, premili zagorski zvonovi! Vi ste spomin naših junaških očetov. Dozdeva se nam, kakor bi donela naša krvava zgodovina še vedno iz vaših vbranih glasov, kakor bi odmevala nam najdražja imena iz samotne line. Torej vas ljubi vsakdo tako nepopisljivo, torej imate nekaj posebno poetičnega za vsako rodoljubno srce, za vsake nepopačene, občutne prsi. In vaše domovanje, zagorski zvonovi, kako drago, kako pomenljivo je bilo našim prednikom v dnevih gorjá in nesreče.

Tamkaj pri samotni gorski cerkvici so se zbrali, kedar je zažarela prva gromada na gorah v znamenje, da je vdaril ljuti polumesec črez mejo, tamkaj se navduševali za zmago ali smrt, tamkaj si podajali k bratovski zvezi krepke neustrašljive roke. Zopet tamkaj so se poslavljali od žen in otrok in sivolasilah starišev.

V tvoj zvonik, v tvoje svetišče samotna cerkvice, so bežali slavni naši junaki, ko jih je zmagovala stoterna večina sovragov, če so gorele lepe slovenske vasi z visokim plamenom, če je odmevala gora in dolina gorja in nesreče, in v tebi in v vaših glasovih zagorski zvonovi so iskali moči in sloge.

Stoletja so minula, potihnila so sovražna krdela. Slavni junaki spe na ravnem polji, počivajo okrog tvojega ozidja, samotna cerkvice. A ti še stojiš, kakor nekdanje čase, vi zagorski zvonovi pa še prepevate isto otožno slovesno pesem, kakor bi žalovali po svojih zvestih sinovih, kakor bi vneli njihov spomin sivih njihovih potomcev, navduševali se za njihovo junaštvo in rodoljublje, da in kakor bi solzili videč še vedno:

„Domovino nepoznano,
Od nikogar spoštovano.“

V resnici zagorski zvonovi, glaseči se iz prijazne višine, imajo nekaj posebnega, nekaj jako poetičnega.

Koliko vbranih, dragocenih, zvonov odmeva po mestih, po leskečih ulicah!
A kedo praša po njih, koga oni navdušujejo?

Le priprost seljan, ki zaide v šumeče zidovje, se spomni tedaj vas premili zagorski zvonovi, tebe samotna cerkvica na gori. Nekaj tako tesnega se mu uleže okoli srca, da stoži se mu po svojim ožjem domovju v tihem dolu, v dišečem gaju — po vas zagorski zvonovi.

Kaj pa, ko napoči zarja na nočnem nebesu:

„Ko dan se zaznava,
Danica priplava,
Se sliši zvonjenje
Čez hribe čez plan“.

In to zvonjenje je vaše, zagorski zvonovi, ti mili glasovi so vaši, ki bude goro in dolino, strm in plan v novo življenje, novo radost.

Tedaj se predrami nežna skrivaj ljubeča deklica v beli „kamrici“ iz svojih sladkih sanj, zlatih domišljij in meni čuti mili glas svojega ljubega, njegovo odmevajočo pesem, kedar gre k njej v vas, njegove tolažeče besede, kedar se poslavlja. Tudi skrben kmetovalec se zgane na svojem trdem ležišču, položi roko na oči, stopi k malemu okencu in pogleda v rodeči se dan, naredi velik križ po obrazu in hiti na delo, na to ravno polje, na to zeleno seno-žet ali v tihi gozd.

In pozneje, ko zopet zazvoni tam v samotni cerkvici, tedaj postoji vže truden ratar za prašnim plugom na ravnem polju, ubriše z rokavom potno čelo, se ozre proti gori, kjer visi mal oblačič, kakor bi hotel reči: o prostri se, zatemni to jasno, pekoče nebo in pošlji poživljajočega, pohlevnega dežja, in vi ga izprosite blagoslovljeni zagorski zvonovi.

Tamkaj pri studencu na klopici pa sedi tedaj deklica z belim predprsnikom, zavihanimi rokovi in veselim licem, ter čaka, da se napolni vrč z mrzlo studenčnico, katero ponese na senožet žejnim koscem, tja pa tako težka vendar rada gre, — vsaj med njimi je tudi sosedov sin, najlepši mladeneč vse fare, najboljši kosec izmed vseh. In on jo je uže enekrat malo pospremil v nedeljo od krščanskega nauka, postal semtertje pri njej, če je šel morda po nepotrebnem skozi njen vrt, namežikal jej srečujoč jo v družini.

Vročina pripeka in žeja mori pridne kosce — posebno pa njega, najprvega. Tedaj se oglašè zopet z gore zagorski zvonovi in deklica pobožno sklene roke in pomoli en očenaš za sebe in zanj.

Opoldne, ko vse pojemlje in se skriva solčne vročine, ko tako migljajo in plešejo žarki, če se pogleda po rumeni strni, po zeleni senožeti, tedaj počivajo trudne zagorele ženjice na ravnem polju pod dišečo lipo in vbero kakovo bolj pobožno pesem, mladenči jim pa odgovarjajo:

„Bom šel na planince,
Na strme gore;
Bom slišal od daleč
Zagorske zvoné.“

In tedaj se oglasite zopet vi zagorski zvonovi, in ližete mir, radost v tiho dolino, v široko plan, daleč, daleč krog in krog.

Ko polega skrivnostni mrak na zemljo, ko meži solnce za z rudečo zarjo obrobljenimi gorami, ko odmeva zadnji tičji kor iz samotnega loga, ko plapolje ogenj na priprostem ognjišču, ko sedi stara majka z rudečeličnim vnukom na vežnem pragu in mu izbira svetlo zvezdo na nebu, in pripove-

duje lepe povesti, tedaj zopet zapoje zvonovi na gori in odmevajo v tolikanj srcih. —

Truden kmetovalec vračajoč se z polja sname pobožno svoje pokrivalo s potne glave in pomoli angeljsko češčenje. Potem pa se ozre tjakaj proti jugu, kjer polega bela megla in sklepa po nje in vašem glasnem zvonjenju, da se spremeni kmalu vreme in pride blagodejen dež. Domača hči, lepa deklica pa ima opraviti tolikaj tamkaj v vrtu ravno nocej. Skrivaj veže ondi dišeči venec iz najlepših rož in ga povije z rudečim trakom. Sej nocej je sobotni večer, in jutre svet praznični dan.

Da zvonovi, zagorski zvonovi, vi ste tako ozko združeni s človeško osodo! Vi spremljate neprestano ubogega zemljana, kakor zvest prijatelj, ako se sme imenovati kateri tako.

Ko zagleda otrok beli svet, zapojò veseli zagorski zvonovi in oznanijo, da se je rodil nov trpin. In pozneje, ko odraste, ko stopi v življenje, veselè se ž njim, ako je vesel, donè žalostno, ako žaluje, vedno pa tolažljivo, milo opominjajoč, naj le upa in upa.

Ko grozi huda ura, ko se trgajo grozeči oblaki, krešejo strele in bliski nad trepetajočim dolom, ste zopet vi zagorski zvonovi, ki hitite na pomoč, ki preganjate s svojimi blagoslovljenimi glasovi nesrečo in gorje. Tedaj hiti cerkovnik urno pod zvonik in pozvanja in „klebeštra“ vse križem z vami, kajti starodavna vera ga uči, da to pomaga, če tudi nihče drugi.

Kadar pa

„Lieblich in der Bräute Locken
Spielt der jungfräuliche Kranz,
Wenn die hellen Kirchenglocken
Laden zu des Festes Glanz.“

o tedaj ste zopet vi premili zagorski zvonovi, ki spremljate nežno nevesto k največjemu prazniku, posvečenju dveh zvestih src.

Zopet tamkaj

„Pojo, pojo zvonovi
Dveh src je mir otet,
Slovo jemljo zvonovi,
Bog te obvari svet!“

vsaj v gradu gospodična je zapustila svet in v samostanu druga prisego govori.

Posled pa:

„Von dem Dome
Schwer und bang
Tönt die Glocke Grabgesang.“

To je vaš slednji, najbridkejši ali najveselejši glas, — po različni sodbi. Tedaj je dopolnjena vaša naloga, zagorski zvonovi, tedaj se poslovite od vašega zagorskega sina. — In kolikokrat žalujete in se solzite tudi sami po njem — sami oznanujete tihi dolini, da je zapustil siv potnik svoje gorato domovje.

Najlepši, najbolj poetični, najmilejši si pa ti voščilni zvon v razrušeni kapeli vrh strme gore. Slednji, ki gre mimo tebe, ti vzbuja proroške skrivnostne glasove, hoteč izvedeti svojo milo ali nemilo osodo in se ozira nekako zaupljivo v te na višavo.

O zvoni, posebno ti samski, mili, voščilni zvon, izpolnuj toliko v te uprtih želj, izlivaj srečo in radost, dihaj tolažbo in up v ogoljufane, nesrečne

prsi! O kliči blagoslov, svobodo, slavo in mir v tihi dol pod saboj, ki se zove sveta domovina naša in izpolni dolgo zaželeno dneve blagostana in pravice, zvoni, ogromno zvoni, da smo vsi bratje, vsi sestre pod nebom, vsi vredni ljubavi in svobode.

„Sloga, imenuj se zvon,
Ljubav, mir naj poje don!“

O Stanku Vrazu.

Spisal And. Fr. Fekonja.

(Dalje.)

„S kratka, ta ostalina je pravi „repertorium“ pravega našega narodnega pesništva in vrhu vsega družega velike vrednosti tudi za narodni ethos, slovensko bajeslovje (mitologijo), za narodno običajno pravo, posebno tudi za slovansko dialektologijo, kateri še do sedaj niti temelja postavili nismo, — pa tudi za navadno godbo, kajti St. Vraz, večš godben izvedenec, ni samo besede ampak tudi napeve narodnih pesni zapisoval ter po tem načinu tudi narodnemu spevu marsikak tipični motiv rešil. — Sploh pa se sme reči, da je poleg jezika ravno v teh narodnih pesnih naša narodnost najboljše in čistejše ohranjena. Vseh je brezi varijantov na stotine, a poleg tega je v zbirki še več narodnih pregovorov in družega literarnega drobiža.

Toliko čisto na kratko „in merito“ o St. Vrazovi ostalini slovenskih narodnih pesni. Tako po obsegu tedaj, kakor po raznovrstnosti zadržaja, pa tudi po estetični vrednosti je ta zbirka važna dovolj, da svetujem: „slavni odbor naj sklene jo prej ko prej dati kritično vrediti in na društvene stroške izdati.“

Vsled tega ugodnega sôda prof. dr. Kreka je odbor Matice zaključil: izdati zbirko Vrazovo, držati se pri tem izdanju Krekovih načel ter izročiti priredjenje izdaje g. Kreku samemu (Letop. Mat. 1871 str. 30—31), ali l. 1874 v seji 6. maja, takó poroča Letop. za l. 1874 str. 16, tirjal je isti odbor od g. Kreka vso Vrazovo zapuščino in drugo narodno pesensko blago. Takó je izdaja te preje toliko slavljene Vrazove zapuščine najbrž odložena *ad calendas graecas*. —

Razve slovenskih nar. pesnij nahaja se v Vrazovi zapuščini (po poročilu istega Pražkega dopisnika „Novic“ štev. 19.) tudi zbirka bolgarskih, nikjer še natisnenih nar. pesnij, ktere je deloma Vraz sam, deloma Ljubomir Markić in morebiti tudi Fr. Jukić nabral.

Po istega dopisnika mnenju bi tudi Vrazova korespondenca utegnila mnogo lepoznanškega in naučnega gradiva ponuditi, kajti je v teh pismih polno zrnec iz povestnice, jezikoslovja, raznih književnosti, narodo- in potopisja. Tudi gledé Vrazovega značaja, kakor tudi mišljenja sploh podaje ta korespondenca mnogo zanimivega, tedaj važnega gradiva natanckemu in umnemu životopiscu Vrazovemu.

Nekoliko teh pisem je uže izdanih, namreč petero Vrazovih dopisov dr. Preširnu, iz let 1837, 1838 in 1840, priobčenih po dr. J. Bleiweisu v Letop. Matice slov. za l. 1875. Nekoliko pisem Vrazovih pa šče čuvata gg. Dav. Trstenjak in Iv. Macun (prim. Letopis Mat. slov. za 1869 str. 15.—16.)

VII.

V sledečih vrsticah pa hočem poskusiti, Vraza zaradi njegovega prestopa k hrvaščini opravičiti in hudih napadov obraniti — kolikor se jih namreč uže sam nij. Ko bi pa kdo še neprizanesljiv proti njemu hotel biti, tisti naj mi vsaj toliko verjame, da Vraz, če bi res njegovo hrvatsko pisateljstvo tako grešno bilo, tega „greha“ nij storil iz slabih ali koristoljubnih namenov, nego iz svojega dobrega prepričanja in iz istinite ljubezni do Slovencev, koje je on ménil s priporočenjem ilirizma od nemčizma odrešiti. Moje mnenje pa bode vedno trdno stalo, da Vraz nikdar nij imel — Bog me te besede čuval — izdajskih mislij, nego da je delal čisto *bona fide*, če prav ne vsem po okusu. Čina tedaj ne bodem tajil, pač pa hudobni namen! Sedaj pa Vrazovemu tožniku, dr. Preširnu, ustopim besedo.

Znana je Preširnova obtožba; ona se glasi:

Od drugih mánjši in častèn mánj ród je slovénski,

Lákota sláve, blagá, vleče pisárja drugám.

Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni;

Stánko Slovencev uskòk, Vráz si naróbe Katón.

„Lákota slave, blagá“ — ako bi to res bilo, onda bi Vraz bil neplemenit, neblag človek, ki bi kot piščanec bil hodil za drobtinico kruha. Ne! ne! ki se je žrtvoval bednemu narodu, brez nagrade vsega izgubitka, ta nij mogel tak biti. V dokaz moje boljše sodbe navajam tu besede Vrazovega znanca, Dav. Trstenjaka, ki o njem takó-le piše*): „Njegovi nameni so bili najčistejši, blago njegovo srce je gorelo za srečo jugoslavenskega naroda, od te dobe, ko je Vraz začinal spoznavati junaški svoj narod, in Bog daj, da bi vsak toliko storil za njegovo slavo, ko je storil Stanko ... Bilo je l. 1838. ko se je od mene ločil in Gradec zapustivši se v Zagreb podal. Težko mi je bilo pri srečanju pogrešati umeteljno izobraženega človeka, od kterega sem se posebno v obziru estetičnih in jezikoslovnih znanosti dosta naučil. Rekel mi je, da neče več v slovenskem narečju pisati, ker je slovenski narod še premlačen za slovstvena dela v narodnem jeziku. Na Horvatskem sveti že „Danica“, mi je rekel, in skoro bode beli dan. Kakor je sklenil, tako je storil. Prosil sem ga ob ločitvi za spomin, in dal mi je sledečo romanco:

Slovenski pisavnik.

Romanca po Berangerevi šegi. Po viži, katera koli komu draga.

Slovenka sina je rodila,
Si sama ga nadajala,
Na rokah z ljubavjo nosila,
S solzami v svet odposlala,
In sin tam Nje ni pozabil,
Jo v srcu nosil, kjer kol bil,
Ob noč in dan silomil glavo
Za njeno srečo, njeno slavo,
Postal za mater je pisavnik, —
Al joje, joje in prejoj!
Oj ni, Slovenska! čas še Tvoj.

Ko prišel kam med mlade ljudi,
Kjer bil od narodov govor,
In fant velel: „Slovensk je hudi,
Slovenec len, nečist, grd, nor ...“
Je skočil on ko ogenj živ,
Da brani narod, ki ni kriv;
Al fant je s smehom odgovoril:
„Kaj mislite? Ta je obnoril!“
Žalostno izdihnul mlad pisavnik:
Oj, joje, joje in prejoj!
Tu ni, Slovenska! čas še Tvoj.

*) v „Novicah“ l. 1854 štev. 23.

Ko v druŕstvu se od kniŕtva pravi,
On knigo prvemu podá,
Ta brŕ oĉali na nos vstavi,
Al ker ĉrk njegovih nema,
Preĉeden jo na stran poloŕi,
Od knjig slovenskih tak zakroŕi:
„Jim zlati ĉasi preŕli ŕe,
Ko Truber, Gutsman pisal je.“
Œalostno misli mlad pisavnik:
Joj, joje, joje in prejoj!
Tu ni, Slovenska! ĉas ŕe Tvoj.

Kar doma spisal, v mesto nesel
Ter tam ponudil knigarji,
Knigar nemilo z glavo tresel
Delaje 'z knjig zavitke si,
Ter piscu tak slovenŕno hvali:
„To, glej, so tehanti pisali,
Al skor ŕe ni pri men' sto ur
Œe mora bit' makulatúr,
Bes vas naj s pismami vred vzeme!“
Oj, joje, joje in prejoj!
Oh ni, Slovenska! ĉas ŕe Tvoj.

Tak se pisavniku godilo,
Ĉul, vidil psovati mater je,
Dostkrat okó se mu zalilo,
Zlo zabolelo ga srĉe,
Krepost trpet' na sveti ima,
Slovenska! upaj v Bogá.
In ko misleĉ u nebo zira,
Glej Danica nov dan odpira,
Vesela bodi! Sliš' . . . Oj, oj!
Slovenska! bliŕa se ĉas Tvoj.

Prebravŕi te vrste sem mu rekel: „Boŕŕa pomoĉ brate! Idite v beli Zagreb in delajte za duŕevno sreĉo naroda. Res je, da je na Slovenskem ŕe malo narodnega duha in dosti enostranosti in sebiĉnosti na Œtajarskem, Kranjskem in Koroŕskem, ali upati hoĉemo v Boga, da bode bolje. Jaz hoĉem se pripravljati za sluŕbo narodnega slovstva, podpirajte „Danico“ s svojimi lepimi duŕnimi darovi, da bode zmiraj jasneje svetila, dokler vstane solnce, ktero bode tudi Slovence ogrelo.

Tako sva se loĉila leta 1838. Jaz sem spoznal, da za njegovo slovstveno delavnost je Slovenska bila preozka. Njegov bistri duh je potreboval ŕirjega okroŕja. On je posvetil svoje pero Horvatski ne iz dobiĉka, tudi ne za kruha voljo, ker predobro vĉemo, da noben jugoslavenski pisatelj ŕe ŕe ni obogatil s pismenstvom, temveĉ, ker je v Horvatski naŕel bolj ŕiroko polje za duŕevno delovanje svoje in veĉ navduŕenih sre za slovstvo narodno, kakor onda v svoji domaĉiji.

Ali ni to blag namen?“

Menim, da mi isti moj prijatelj D. T. ne bode zamĉril, ako tu obelodanim njegovo pismo, koje sem letos od njega o tej stvari prejel in ktero v originalu tu podajem (ono nosi datum 19. marca t. l.). To pismo se glasi: „Ich versichere Sie, dass Vraz oft Hunger gelitten, wochenlang vom Komisbrot und Butter leben musste, welche Kost er auch oft freundschaftlich mit mir theilte. Unser weniges Geld verausgabten wir auf Bücher und Zeitschriften, und liessen den Kadaver hungern, um den Geist zu nahren. Beide waren wir von unseren Professoren verfolgt, weil wir Slawisten waren, deshalb hat Vraz auch nie eine Lebensstellung gefunden, in welcher er sich satt anessen könnte. Sein höchstes Gehalt war 500 fl. in den letzten 5 Jahren seines Lebens.“

Da uĉen ĉlovek ukljubi takim okolŕĉinam, pri „jedinem komisu in surovem maslu“ ŕe idealieĉen literat ostane, a ne kakov plaĉani pisún ne

postane, to je čudo in dobro znamenje, da mojega zatoženca Vraza nij vodila „lakota blagá“ pri njega dejanjih, nego prosta plemenita volja. Vraz je tedaj vedno čist značaj ostal; kajti to, kar so mu Hrvati ponudili, bilo je „kruto“ malo.

Ali pa je Vraz res „Narobe-Katón“? — Kdo in kaj je bil ta Katón? — Rimljan od pete do glave, Rimljan skoz in skoz, človek strog in tvrd. Ko se je v Rimu grški jezik bolj in bolj širil, ko si je možka mladina v grškeje retoriki jezik urila, trla je Katona huda jeza; mož se je s četvericami upiral „grecizmu“, zaničeval „Grčiče“ (Graeculi) in propovedal, naj se materski latinski jezik na vso moč brani in hrani. A naš Vraz bi bil baš nasprotno delal temu, kar je Katón storil?! —

Naj se ne prezre: da kakor je primér grščine s hrvaščino kriv, tako tudi primer Vraza s Katonom na obeh nogah šeplje.

Vraz je v vseh svojih delih Slovenec, če ravno je več po hrvatski nego po slovenski napisal. Ne samo, da se v njegovih pesnih nahaja prav mnogo besed in jezikoslovskih posebnostij slovenskega narečja — „slovenizmov“, — posebnostij, kojih štokavščina ali pismeni jezik Hrvatov ne pozna, ampak v njegovih spisih, namreč v poezijah nahajajo se tudi prav veliko število takih predmetov, ki so v prvej vrsti Slovencem zanimivi, takó da čitajoč Vrazova dela brž zapaziš v njih, da jih je spisal Slovenec.

(Dajte pride.)

Zvezde repatice.

Dr. Križan.

Od vseh solnce okrožajočih nebeških teles razlikujejo se najbolj zvezde repatice po svojej podobi in po svojih potih. Čeravno one od vseh nebeških teles najmenj na našo zemljo delujo, — leta 1819 je namreč naša zemlja na svojem potu kroz sredino neke repatice šla, brez da se je kak učinek tega zapazil — vendar še dandanes s svojim izvanrednim prikazom napolnjuje rod človeški s strahom in trepetom. Praznoverci namreč je še dandanes smatrajo za naznanjevalce nesreč, bojev, lakote i. t. d. Tvarina repatic je namreč mnogo tenša od zraka in zato je njih delovanje na zemljo brez upliva. Tem bolj pa očitijo repatice na svojem potu delovanje premičnice, ki njim dostikrat pot spreminjajo.

Aristotel smatral je repatice za začasne prikazni in skoro vsi zvezdarji do Tycha so menili, da repatice niso nebeška telesa, ampak zračne prikazni. Tycho je namreč dokazal, da je repatica leta 1577 bila mnogo bolj oddaljena od zemlje, kakor mesec, in Generini in Dörfel sta dokazala s svojim opazovanjem, da so repatice svetovna telesa in da krožijo krog solнца. Newton je prvi poskusil, pot repatic izračuniti in dandanas kakor nas Besel, Argelander, Leverier in drugi učijo, nij težavno, pot repatic določevati.

Iz zvezdarskih zapiskov od najstarejšega časa do danes spoznavamo, da se repatice v enako dolgih dobah ne prikazujejo v istej množini. Račun verjetnosti pa tirja, da bi se v dvesto letih enaka množina repatic prikazovati morala, ko bi one bile v svetovnem prostoru brez vsakega reda raztresene. Repatice morejo tedaj v tem prostoru po nekem redu biti raztrošene in njih vidljivost pokorava se zakonom, katerih pa do zdaj še ne znamo.

Broj repatic je neizmeren. Od leta 468. pred Kristom do dan danas videlo se je s prostim očesom 429 repatic, a z dalekogledom 231. Pri 250 repaticah preračunil se je deloma popolnoma, deloma nepopolnoma njih pot. Vendar je broj repatic mnogo večí, ali one so mnogi del nam nevidne, ker so ali v prevelikej daljini od zemlje in solnea, ali pa meridijan prekorakajo.

Svitloba repatic je različna. Nekatere imajo tako svitlobo, da je s prostim očesom po dnevu in sicer blizu vidimo; večí del pa ima tako slabo svitlobo, da se edino z dobrimi dalekogledi vidijo. Tako se je koncem sušca leta 1402, o poldne repatica s sijajnim repom videla, in l. 1844 videla se je repatica po dnevu s prostim očesom blizu solnea. Sijajnost njihova spreminja se navadno z daljavo od zemlje in solnea. One repaticice, ki so se videle samo po noči, bile so tako sijajne kakor najsijajnejše nepremičnice.

Repaticice prikazujejo nam se navadno kratek čas. Nenavadno dolgo časa videla se je velikanska repatica leta 1811, ki se je mogla 513 dnij opazovati. Halley-eva videla se je leta 1835 čez devet mesecev in Mauvais-ova leta 1845 devet mesecev. Mnogo repatic prikazovalo se je pa samo nekatere tedne ali samo nekatere dni, in v novejšem času videle so se nekatere samo po enkrat.

Glava in megleni zavoj z jedrom so glavni deli repatic, ker do zdaj se še nobena repatica brez teh delov nij videla.

Meglina tvarina, ki ima parabolično podobo, in se svojim približevanjem k solncu pomanjšuje, oddaljenjem od njega pak povečuje, imenuje se glava repaticna.

Megljeni zavoj nij enako jasen, ampak jasni njegovi pasi razdruženi so temnimi prostori. Iz teh jasnih pasov izvira na solncu sprotnej strani rep, kakor da bi solnee megljeni zavoj od sebe odbijalo.

Najjasnejši del meglenega zavoja je jedro, ki je redko kedaj okroglasto, mnogokrat pa od meglenega zavoja po temnem pasu odločeno. Jedro repatic nij trdna tvarina, ker njena velikost se spreminja. Premèr Donatove repaticice zmanjšal se je l. 1858 kroz 16 dnij od 303·6 mirimetrov na 59·202 mirimetrov, kar ne bi mogoče bilo, da je tvarina repatic trdna. —

Tvarina repatic je dalje prozračna. Nepremičnice se namreč skoz repaticice vidijo, kar zopet ne bi mogoče bilo, ko bi tvarina repatic trdna bila. Rep se nij pri vseh repaticah videl, ampak samo pri jasnejših, teleskopične pa so brez repa in obstojijo samo iz okroglastega meglenega zavoja. Rep nij nikoli ravnočrten, ampak je zvit in je ob robu jasnejši nego o sredini. Dolžina repov je različna; nekterih dolžina iznaša samo nekatere stopinje, drugi pa so več milijonov mirijametrov dolgi. V obče pa se rep z bližanjem repatic k solncu podaljšuje, oddaljenjem od solnea pa zmanjšuje.

No tudi take repaticice se prikazujejo, ki imajo po več repov. Tako se je videla leta 1744. po noči od 7. do 8. sušca repatica, ki je imela šest repov in vsaki se je popolnoma od drugega razpoznaval. Leta 1807. prikazala se je 9. septembra repatica, ki je imela dva na nasprotni strani zavita repa. Leta 1824. januarja in junija 1845. videne repaticice imele ste po dva repa. Tudi repatica, ki se je leta 1861. videla, imela je dva repa.

Boja repov še se doslej nij mogla natančno določiti, ker, čeravno je velika večina repatic imela bele repe, vendar videle so se tudi take, ki so imele ali rudeči ali žolti rep.

Od neizmerne množine repatic, ki so se doslej prikazovale, nij se nobena na celem svojem potu opazovati mogla in baš to je vzrok, da se iz po-

sameznih opazovanij, posebno starejših, do novejšega časa dráge (Bahnen) repatic niso dale določiti. Dosedanje opazovanje uči nas, da so dráge repatic od nepremičniških različne. Pot premičnic krog solnea je namreč približno okroglast. Od velikanske množine doslej opazovanih repatic poznamo jih pa samo devet, *) ki se v določenem času spet vrnejo, in krog solnea v podolgastih elipsah krožijo. Res je, da se je iz opazovanij tudi še nekterim drugim repaticam po računih eliptičen pot našel in tudi broj let njih vrnitve določil, ali doslej so se še samo v enem prisolnju (Periholium) videle. Pri mnogo večej množini repatic pa je pot nedoločen, in verjetno je, da so njihove drage parabole ali hyperbole. Take repaticice se k solnecu ne vrnejo več in so sami občasni gosti osolnčnja

Premičnice dalje krožijo istim merom krog solnea, gibanje repatic pa je brez reda; one se namreč gibljejo pravopotno in protipotno in se iz različnih krajev svetovnega prostora prikazujejo, solnecu bližajo in potem zopet skrivajo.

Kakova pa je narava repatic?

Arago je dokazal svojim polariskopom, da repaticice solnčno svitlobo odbijajo. Lastna svitloba repatic po takem nij jasnejša od solnčne, kojo odbijajo. Svitlobomerečim (fotometričnim) preiskovanjem pa se je našlo, da je lastna svitloba nekterih repatic vendar tako jaka, da jasnost zvezd bitno spreménja. Verjetno je, da lastna svitloba repatic izhaja od tod, ker solnce njih tvarino s svojo neizmerno toplino razdeljuje in ta družé se s kislecem ali z drugo katero prvino zgoreva.

Huggins in Secchi našla sta spektralno-analitičnim preiskovanjem v repatici II. 1868. ogljenčev vodeneec; ali pa se ta plin tudi v drugih repaticah nahaja, bode nam stoprv prihodnost povedala, ker nij lahko določiti, iz kakovih plinov repaticice obstajajo. Tlak in sprememba topline v notranjosti repatic namreč „šaro“ (spectrum) njih spremenjavata. Toliko nas vendar uči spectralna analiza uže zdaj, da imajo repaticice lastno svitlobo, ki izhaja iz razbeljenih plinov, iz katerih obstajajo.

O naravi repatic imamo več zanimivih teorij, katerih samo sledeče omenim. Zöllner trdi, da repaticice obstojijo iz kozmične tekoče tvarine, katera zavreje in se v pare spreminja. No, ker so repaticice, kakor nas spectralna analiza uči, samosvetleča nebeška telesa, trdi dalje Zöllner, da njihovo svitlobo in repove električni procesi vzrokujo. Solnce je po njegovem mnenju električno in odbija istoimeno (gleichnamig) elektriko repatic in to ravno njim daje repe.

Tyndal pa ima repaticice za plinave sestave, katere solnčna svitloba razkrojenjem v sveteče tako imenovane aktiničke oblake spreminja, ki se nam v podobi repatic prikazujejo.

Newton in Schiaparelli sta našla, da je pot utrinkov parabolichen in domišljala sta si, da utrinki niso samo repaticam podobni, ampak da je med njimi neka zveza. Ko se je dalje spoznalo, da se velika množina podnebnikov giblje protipotno in da so njihove dráge različno k polutniku solnea naklonjene, nij bilo več dvombe, da so repaticice in utrinki sorodna nebeška telesa. Omenjeno mnenje postalo je zevsema verjetno, odkar je Schiaparelli

*) Enketova, Biela-tova, Faye-tova, de Vico-va, Brorsen-ova, d'Arrest-ova, Winneke-tova, Halley-eva in repatica I. 1790, katere je Bruhn za periodično spoznal.

dokazal, da je drága v avgustu videnih utrinkov zevsema enaka repatici III. leta 1862. V novembru padajoči utrinki pa imajo z repatico I. leta 1866 isto drago, kakor so Leverier, Schiaparelli in Oppolzer našli.

Da je tvarina repatic slabo združena, sledí iz spremembe njihove podobe. Tudi je znano, da je leta 1845 Biela-ova repatica se razdvojila in da še se doslej nij vrnila in verjetno je, da se je njena tvarina razločila. Utrinki in spodnebniki so tedaj razločeni in razstepeni deli repatic.

(Konec pride.)

Spomini na Benetke.

J. Pajk.

XI.

Zopet vesla šumljajo v „slanej vodi“ in gondola lahko drči z nami po strugi mirne temnozelené lagune proti severu okoli zadnjega kraja San-Lazzarskega otoka.

Najne misli šče bivajo pri predmetih ravnokar videnih, in česar je duša polna, o tem tudi usta rada govore. Šče en pogled nazaj in izginila nam je prikazen otoka popolnoma iz vida; ostali so nama jedini njega utisi in — slika Lord Byronova, vidni spomin najnega obiska na San-Lazzaru.

Zdaj, ko naša ladjica tako varno in tako lahko plava po vodenej planoti — da bi i naše življenje vedno tako po gladkem teklo! — naj izpolnim, kar sem preje obetal, ter pripravem, v kakej zvezi je bilo življenje Lord Byronovo z otokom, kojega sva ravno zapustila.

Novembra meseca l. 1816 prišel je pesnik „Childe Harolda“ preko Verone v mesto dožev.

L. 1816., onega v življenju Byronovem toli osodepolnega leta!

Bilo je več nego jedino hrepenenje po toplem zraku in jasnem nebu srečne Italije, kar je drugikat našega lorda tiralo iz meglene zelene Anglije proti jugu, hrepenenje, koje vse prebivalce severnih krajin vabi v južne dežele, hrepenenje, koje i jaz dobro poznam iz prve svoje mladosti, ko so se mi v zlatih sanjah prikazovali vrtovi in gradovi blažene Italije, o kojeh sem čul pripovedati in o kojeh sem toliko čital. Izpolnile so se mi, kakor mnoge druge sanje, samó, da jedva na pol!

Osodepolno, sem rekel, je bilo za Lord Byrona l. 1816, kolikor se sme ločitev dveh pred Božjim obličjem svečano zvezanih oseb osodepolna imenovati. A ta ločitev je bila ločitev med živimi, ločitev svete zveze, koje trdnost je imel okrepiti nje sad in porošstvo: hčerkica Ada.

Miss Milbanke, poznejšo Lady Byron so dolžili, da je ona bila kriva te žalostne ločitve; drugi — in to ženski spol kakor tudi srečni zakonci angležki — dolžili so gospoda soproga. Meni pa se vidi, da sta kriva bila samó dva protivna si nrava, kojih nositelja sta si bila podala rokó v zadružno življenje. Lady, se mi vidi, bila je nekaj prepobožna in prestroga proti svojemu možu, a Lord je bil nekoliko menj pobožen, pa toliko bolj prizanesljiv proti samemu sebi; Lady Byron je visoko poštovala stare dobre tradicije svoje domovine: točnost in rednost v vsem, tudi v zakonskem življenju, a gospod Lord, tako se mi vidi, je bil veči prijatelj svobodnosti in lahkomiselnosti, da-si v vsem drugem brez dvombe ne naopačen človek.

Ako se vrh tega šče pomisli, da je ta zakon bil sklenen bolj po prizadevanju drugih — ženske roke pri tem niso bile zadnje, ki so pripomagale, kar je storila Miss Melbourne, dalje da se je, po krivdi gospóje Byronove same, tudi nje rodbina vtikala v notranje nju zadeve, da tudi posredovanij dveh odvetnikov, koja je njena rodbina za svet prašala, nij manjkalo, tedaj bode jasno, da se ločitev nij dala več vzdrževati, kakor se tudi skala ne dá več zadržati, kadar jo zavidni zob časa odlušči od prepadajoče čeri. Drugi dan januarja l. 1815. bila je nepremišljena ženitev, 10. dec. istega l. zagledala je hči Ada svetlobo sveta, a janv. l. 1816 poklonila se je „jako prisrčno“ Lady Byron svojemu možu, da mu izroči zadnji pozdrav „Srečno“ (good bye) in takó je pesnik Childe Harolda ostal, kakor pravi, „sam na tej zemlji s svojimi kumirji (hišnimi bogovi), razbitimi okoli njega.“

Koga tepe domače gorjé, temu tudi svet — ta milostivi sodnik! — ne ostane dolžnik. Ločitev je bila brž raznesena po Angliji in njenih devetdesetih kolonijah; javno mnenje, ono isto mnenje, koje je preje na pretirani način obožavalo svojega ljubljenca, „svojega novega Shakespeare“, jelo je zdaj teptati Byronovo ime; „prijatelji“ so ga omilovali, češ, kaj se hoče storiti? a „pravični“ so ga dévali v pekel prokletstva kot „skrvnitelja“ zakona, kot „nestidneža“, kot „trdosrčneža“, kot „nečlovečneža.“

Byron, ta trdna neboječa natura, bil je prisiljen umakniti se ljudskej razkačenosti. Takó planinec seže za potno palico, kadar mu je ali požar ali povodenj pokončala domovje, uničila polje, vzela najljubše, kar je nekdaj svoje imenoval, ženo in rod. Kraj, kjer smo prežili zlate dni mladega življenja, ostane nam mil in ljub, dokler barem neki del prežite sreče šče hranimo; brž ko nam v njem osoda najljubše pobere, postane nam ta kraj tuj, zdi se nam kot da bi se našim bolečinam rôgal; mi se začnemo brigati, kakó ga čem preje zapustimo.

Z grenkim čuvstvom se je L. Byron l. 1816 aprila poslovil od svojega grada, od domovinskega svojega otoka, da ga ne vidi nikdar več. Podal se je preko Hollandije, Nemčije in Švicarske v Italijo, mater tolikih spominov, kraj tolikih ugodnostij, sedež vedno cvetoče človečanske mladosti, ktera vesela in neusahljiva klije izmed razvalin sive davnosti. Tu mladim duhovom vedno izvira vrelec črstvega okrepcanja, starim vrelec novega omlajenja; tu kot vedno zeleni lovor ali kot vedno cvetoča in zoreča pomeranča nikdar ne presahne rast poezije in umetnosti; predno stari list ali sad zapadeta, uže se jima smehljata nov listek in nov evet, in takó se tu nikdar ne pretrga vez med starim in novim svetom. —

V Italiji je tedaj Byron iskal celitve svojim ranam. Oktobra meseca l. 1816 nastopila je njegova noga v drugič tla italijanska nad Milanom, in novembra meseca v istem letu došel je v Benetke, kjer si je s prva blizu Markovega trga v tako zvanaj „Merceria“, blizu „Torre d' orologio“, stanovanje najel. Brž po svojem dohodu obiskal je v prvič — otok Armencev ali otok San-Lázaro. —

(Dalje pride.)

Listnica. Vsled nerazmérno številnih reklamacij starih listov smo prisiljeni, zopet opomniti, da se na reklamacije samó v prvih štirinajstih dneh po izdanej številki moremo ozirati, da pa za starejše številke tirjamo po 15 kr., kateri iznesek se naj naprej pošilja. — Šče enkrat prosimo za pravočasno naznanjenje adres. — G. St. v K. Izvolite nam naročnino poslati, potem Vam pošljemo vse let. liste. Isto veljá vsem onim gg., ki se zdaj kot novi naročniki oglašajo.